

Valerie Yow

Biografija i oralna historija

S engleskog jezika prevela: **Marija Marčetić**, prvostupnica povijesti i magistra engleskog jezika i književnosti

Mi ljudi obožavamo priče, a posebno nas privlače priče o tuđim životima. Časopisi su puni reportaža o životima „slavnih“ ljudi, svaki voditelj na televiziji ili radiju ispituje goste o njihovom životu, a Facebookom i Twitterom međusobno se izvještavamo o tome „što sam danas jeo i što sam poslije radio“. No, mnogi od nas čitaju i ozbiljne biografije. Pisac biografija Martin Stannard ovako sažima razloge za to: „Pripovijedamo da bismo razumjeli vlastiti život. Iz istog razloga i čitamo priče.“⁴¹ U ovom eseju o biografiji utemeljenoj na činjenicama neću se osvrtni na pripovjedne biografije u kojima pisac sam izmišlja podatke.

Postoje brojni snažni razlozi zbog kojih ljudi ulažu vrijeme u istraživanje i zapisivanje tuđe životne priče, te čitaju biografije. Iako na raspolaganju imamo samo jedan život, biografije nam omogućuju spoznavanje i razumijevanje života drugih. Saznanja o životu druge osobe stvaraju u nama osjećaj povezanosti s njome i ojačavaju osjećaj empatije, obogaćujući tako naš vlastiti emocionalni život. Uviđamo na koji su način na pojedince utjecali društvena klasa, materijalni uvjeti i povijesno razdoblje u kojima su živjeli, kao i pretpostavke njihove kulture i roda, te stavovi prema njihovom etnicitetu. Počinjemo razumijevati međusobno djelovanje tih čimbenika i unutarnjih poriva pojedinca te bivamo potaknuti da razmislimo o sličnim utjecajima na vlastiti život.

Kad se povijesni događaji u udžbenicima opisuju samo u općim crtama, teško ih je zamisliti. No, kad postanemo svjesni njihovog utjecaja na pojedince, uviđamo da su ti događaji stvarni, da utječu na ljude poput nas. Pojedinci stvaraju povijest kolektivno, ali i svaki za sebe. Biografije nam objašnjavaju razloge zbog kojih je neka povijesna ličnost donijela određenu odluku i pod kakvim utjecajima te nam prikazuju reakcije na tu odluku, kao i njezine posljedice.

Međutim, biografija i oralna historija nisu isključivo područje povjesničara. Sociolog Michael Rustin podsjeća da i biografija i etnografija propituju procese, a ne fiksne strukture. Evo kako on opisuju stav mnogih sociologa: „Dok se sa znanstvenog stajališta može činiti da se društvene istine mogu definirati isključivo putem apstraktnih općih pretpostavki ili zakona, društvo se jednako tako može objasniti promatranjem pojedinačnih slučajeva... upravo se putem pojedinačnih slučajeva najbolje mogu istražiti i prikazati autorefleksija, odlučivanje i djelovanje u ljudskim životima.“² U svom eseju „In Defense of Biography: the Use of Biography in the History of Science“ („U obranu biografije: upotreba biografije u povijesti znanosti“), Thomas Hankins kaže kako „biografija povezuje paralelne tokove povijesti na razini nastanka ideja i događaja.“³ Čak i književni kritičari, koji su desetljećima umanjivali važnost autora teksta,⁴ sada priznaju da je biograf Leon Edel u pravu kada kaže: „Biograf ulazi u srž svakog napisanog djela... i dok ga čita i proučava, povezuje ga sa sviješću koja ga je stvorila, kao i sa svijetom u kojem je ta svijest djelovala.“ Oslanjajući se na piščevo osobno svjedočanstvo, biografi otkrivaju metafore i uzorke koji se ponavljaju – piščeve vlastite slike, odnosno „jezik i lanac imaginacije.“⁵

Oralna historija kao istraživačka metoda posebno je korisna pri pisanju suvremenih biografija jer nam omogućuje otkrivanje želja, strahova, nada i osjećaja osoba o kojima pišemo. U proteklim stoljećima čitatelji nisu očekivali takve informacije, no današnje čitateljstvo želi više od običnog popisa događaja i postignuća. Mi želimo znati što je određena osoba osjećala prema određenim događajima, kako je vrednovala svoja postignuća, što su joj značila. Humorist Mark Twain rekao je da se život zapravo odvija u našim glavama. Ako osoba o kojoj piše više nije živa, biograf će potražiti njezina pisma, dnevnik i bilješke, te zapažanja osoba koje su ju okruživale. No, biograf još živuće osobe može to sve jednostavno pitati!

Oralna historija istraživačka je metoda zahvaljujući kojoj osoba koja je predmet biografije, kao i drugi kazivači, mogu ne samo odgovoriti na pitanja nego i pružiti informacije koje ispitivač nije mogao ni naslutiti. Tako je pomoću oralne historije dostupan bogatiji izvor informacija nego što ga biograf osobe koja je živjela u davnoj prošlosti može i zamisliti. Osobno sam objavila dvije biografije kod kojih sam se pri istraživanju obilato koristila oralnom historijom: *Betty Smith: Life of the Author of A Tree Grows in Brooklyn* („Betty Smith: život autorice romana *Jedno drvo raste u Brooklynu*“) i *Bernice Kelly Harris: A Good Life Was Writing* („Bernice Kelly Harris: dobar je život značio pisanje“).⁶ Obje žene o kojima sam pisala bile su spisateljice, rođene prije početka dvadesetog stoljeća, i obje su napisale svoje romane u Sjevernoj Karolini, državi na jugoistoku Sjedinjenih Država. Iako nisam imala prilike upoznati nijednu od njih dvije (budući da su obje umrle sedamdesetih godina dvadesetog stoljeća), bilo je mnogo živućih ljudi koji su ih se sjećali. Provela sam više razgovora oralno historijske metode s članovima njihovih obitelji, naravno, no isto tako i s njihovim prijateljima, susjedima, kolegama piscima, učenicima, liječnicima, kućnim pomoćnicama, sugrađanima, pa čak u jednom slučaju i sa stanodavcem. Proučila sam svaki papirić i svaku fotografiju u njihovim zbirkama u arhivima. Usmena svjedočanstva i pisani dokumenti uvijek se moraju međusobno nadopunjavati.

Moj je cilj pri pisanju tih biografija bio povezati unutarnji svijet pojedine osobe koja je stvorila književno djelo, s vanjskim, objektivnim svijetom iz kojega se onaj

unutarnji napaja. Primjeri oralne historije u mojem istraživanju prikazuju kako ova metoda može biti ključna za razumijevanje života i djela određene osobe. Betty Smith (1896.–1972.) crpila je inspiraciju iz svojih sjećanja na odrastanje u krajnjem siromaštvu u stambenoj zgradi u Brooklynu dok je pisala svoj klasični roman, *Jedno drvo raste u Brooklynu (A Tree Grows in Brooklyn)*, koji se čitao diljem svijeta. Napisala je taj roman na kuhinjskom stolu u malenoj kućici u mjestu Chapel Hill u Sjevernoj Karolini. Usmeno svjedočanstvo njezine kćeri pomoglo mi je shvatiti okolnosti njegova nastanka. Smith, razvedena, s dvoje djece koju je valjalo podići i sa žarkom željom da završi svoj roman, ostala je bez posla. No, bila je odlučna u namjeri da napiše svoju knjigu do kraja. Nisam bila svjesna koliko je teška bila njezina situacija dok mi njezina kći nije ispričala kako je jednom prilikom, dok u kući nije bilo ničega za jelo, na ulici pronašla neoznačenu omotnicu u kojoj su se nalazila dva dolara. Smith je od tog novca, koji je pronašla njezina kći, njih troje prehranjivala čak tjedan dana.⁷

Bernice Kelly Harris (1891.–1973.) odrasla je na farmi, a njezini su je roditelji poslali na lokalni koledž kako bi se školovala za učiteljicu. U svojim ranim četrdesetima, nakon sedmogodišnje veze, udala se za Herberta Harrisa, najbogatijeg čovjeka u mjestu u kojem je predavala. Herbertu se nije sviđalo njezino „piskaranje“ pa je Bernice svojih sedam romana pisala kad njega ne bi bilo kod kuće. Silno je željela dijete, no Herbert joj je odbio ispuniti želju. Potkraj života, bolesna i pateći od depresije, ostavila je bilješku u kojoj za sebe kaže da nije ni za što osim za smeće. Nekoliko kazivača reklo mi je da je u društvu bila vedra i živahna, no jedan mi je od njih ispričao kako je jednom, kad nije znala da je promatra, na njezinom licu ugledao tako tužan izraz da mu se slomilo srce.⁸ Pisac biografija Leon Edel naglašava: „Određeni psihološki znakovi...pomažu nam da shvatimo što ljudi doista misle iza maski za kojima se skrivaju.“⁹

Korištenje metoda oralne historije pri pisanju biografije omogućuje istraživaču da utvrdi na koji je način djelovanje osobe o kojoj piše utjecalo na druge i otkrije odakle potječu neke njezine ideje, te mu pruža pogled na tu osobu u nekom važnom trenutku i uvid u specifične okolnosti u kojima se nalazila u ključnom razdoblju svojega života. Ipak, možda je najveći značaj oralne historije u tome što nam omogućuje saznanja o životu osoba koje nisu u mogućnosti pisati knjige, no iz čijih života možemo nešto naučiti. Povjesničar Theodore Rosengarten posjećivao je jednog afroameričkog poljoprivrednog zakupnika u njegovoj košaračkoj radionici i mjesecima ga ispitivao o njegovu radu za Southern Tenant Farmers' Union (Savez južnjačkih poljoprivrednih zakupnika). Rosengarten nam je tako pružio *All God's Dangers: The Life and Times of Nate Shaw* („Sve Božje opasnosti: život i vrijeme Natea Shawa”), knjigu o životu jednog izuzetno hrabrog čovjeka.¹⁰

Međutim, biografsko istraživanje u kojem se koristi oralna historija na skliskom je tlu, jer pisci biografija rade sa živućim svjedocima, koji su vrlo vjerojatno bili u bliskim odnosima s osobom o kojoj se piše, kao i međusobno. Ti kazivači imaju vlastite motive. Biograf Andrew McFadzean rekao je: „Dinamika intervjua ukazuje na to da je njegov ishod često rezultat složene međugre između pojedinačnih sjećanja i skrivene motivacije.“¹¹ Ponekad je odgovor jednostavno previše lijep. Ponekad je pak izmotavanje ili čistu laž. Ponekad odgovor predstavlja mit, ali je kazivač uvjeren u njegovu istinitost. Kazivač također može izmisliti određeni događaj i zaklinjati se da se on doista dogodio, te čak ni ne mora biti svjestan da mu on služi kako bi opravdao neku prošlu

ili trenutnu odluku.¹² Pisci biografija postavljaju pitanja o kazivačevom iskazu poput „Ima li naznaka da je u pitanju laž i obmana?...Koliko je toga zaboravljeno?“¹³ Biograf uspoređuje usmene iskaze s drugim izvorima informacija o osobama o kojima piše, kao što su oralne historije, službeni dokumenti (rodni i vjenčani listovi, smrtovnice, svjedodžbe, ugovori o kupoprodaji zemljišta), članci koji su o njima napisani te osobna pisma i dnevnici.

Biografi imaju vlastite motive. Povjesničari koji se bave oralnom historijom sada promišljaju utjecaj tih motiva na istraživanje, pisanje i interpretaciju biografije, kao i utjecaj biografskog istraživanja na same biografe.¹⁴ Pomoću autorefleksije, biografi mogu spoznati osjećaje kojih gotovo nisu ni bili svjesni, te su prisiljeni razmisliti o tome kako su oni utjecali na njihov istraživački i spisateljski rad te proces interpretacije. Primjerice, dok sam provodila razgovore o B. K. Harris, zamolila sam kazivače da mi ispričaju nešto što je ona rekla ili učinila, a što nije bilo etično ili ljubazno. Uplašila sam se da mi se ona toliko sviđa da ću zanemariti znakove njezinih karakternih mana i tako iskriviti interpretaciju. (Bila je to toliko dobra i suosjećajna osoba da kazivači nisu znali kako da odgovore na moj zahtjev.)

Etička pitanja javljaju se kod svih istraživanja koja se odnose na ljude, no zbog izuzetno osobne prirode biografije, ona su od ključne važnosti. Pisci biografija žele uključiti sve što je od važnosti za njihov predmet proučavanja, no kad otkrivanje određene informacije može naštetiti osobi o kojoj pišu ili drugim svjedocima, biograf se suočava s dilemom. Tako se antropolog James Clifford našao pred odlukom: treba li otkriti istinu o tome kako je osoba čiju je biografiju pisao imala nezakonitog sina koji nije bio svjestan tko mu je otac? Clifford je odlučio zatajiti tu informaciju u biografiji koju je pisao, no pohranio ju je kako bi je budući biografi mogli koristiti nakon sinove smrti.¹⁵ Tako članovi obitelji Bernice Kelly Harris nisu željeli da pišem o njezinoj depresiji. Ja sam ipak odlučila spomenuti njezine česte depresivne epizode jer sam ih smatrala ključnima za razumijevanje njezina života. (Oni su bili svjesni da njezine bolesti, no nisu o njoj otvoreno razgovarali, već su je u najboljem slučaju spominjali kao „onu riječ na D“.) Naposljetku, u ovoj vrsti istraživanja gdje se svi kazivači vjerojatno međusobno poznaju, s obzirom na to da su svi poznavali osobu o kojoj se piše, biograf mora paziti da ne navodi informacije koje bi mogle unijeti razdor. Dan Bar-On podsjeća: „Kod ovako osjetljivih istraživanja, smisao ljudskih života nalazi se u našim rukama.“¹⁶

Pri bilo kakvoj raspravi o etici biografskih istraživanja valja imati na umu da pisci biografija sami sebe smatraju „umjetnicima pod prisegom“. Oni vjeruju, kako je rekao psiholog David Bakan, da se „najznačajnije istine o ljudima mogu iščitati iz priča o njihovim životima“.¹⁷ Vođeni tim uvjerenjem, ozbiljni biografi ne izmišljaju podatke. Kad ne raspoložu neosporivim činjenicama, biografi na to ukazuju čitatelju frazama poput „Vjerojatno...“, „Moguće je...“ i „Osobno pretpostavljam da...“

Kad sam u pismu koje je Betty Smith napisala svome mužu pročitala rečenicu „Stvari nikada nisu onoliko loše koliko si ja to umišljam“¹⁸, shvatila sam da će ova životna priča žene iz radničke klase pokazati koliko se Betty Smith oslanjala na vlastite snage. Kako sam i sama dijete iz radničke obitelji, odmah sam se s njome poistovijetila: znala sam da ću napisati njezinu biografiju. Postmodernistički teoretičari tvrde da, pišući tuđu životnu priču, biografi zapravo ispisuju vlastitu. No, pojedinačna biografija nije samo to, inače bi svaka biografija koju je napisao određeni autor zvučala isto. U ovom

je radu bila riječ o dvjema biografijama dviju vrlo različitih osoba; njihove priče nisu bile iste. Smatram da su nas postmodernisti potaknuli na razmišljanje o utjecaju samih biografa, jer biograf iz ogromne količine usmenih i pisanih izvora mora izabrati one koji mu se čine najvažnijima za razumijevanje nečijeg života. Svaki pripovjedač odabire pojedinosti koje mu se čine zanimljivima te za koje smatra da će biti najzanimljiviji čitateljima. Tu igraju ulogu osobne sklonosti pisca biografije, posebno stoga što svaki od njih tumači određenu životnu priču u skladu s vlastitim iskustvima i vrijednostima.

Također, shvaćanja o tome što je u nečijem životu važno mijenjaju se kako se mijenja kultura. Primjerice, rane biografije Eleanor Roosevelt stavljale su naglasak na njezin društveni i obiteljski život, dok su se kasnije usredotočile na njezina nastojanja u smjeru poboljšavanja odnosa među rasama u SAD-u te mira u svijetu.¹⁹ U razdoblju od nekoliko desetljeća, biografi i čitatelji naučili su mnogo o tome kako rod utječe na način na koji se prikazuju životi žena.

Možda su neuhvatljivo nastojanje da se u cijelosti prikaže složeno tkanje života sa svim njegovim aspektima, izazov suočavanja s vlastitim psihološkim reakcijama na predmet biografije te strastvena težnja da se dopre do istinite i cjelovite slike nečijeg života ono što pokreće biografe. A upravo to čini biografije vrijednima čitanja.

Bibliografija:

- Ur. Alpern, Sara, Joyce Antler, Elisabeth Israels Perry i Ingrid Winther Scobie. *The Challenge of Feminist Biography: Writing the Lives of Modern American Women* Urbana: University of Illinois Press, 1992. U ovoj zbirci deset eseja feminističkih biografkinja pokušava se pokazati kako su privatno i javno nerazdruživo povezani pa ih se tako mora i proučavati, te se dokazuje da biograf ne može zanemariti sveobuhvatan utjecaj roda
- Atkinson, Robert. *The Life Story Interview*. Thousand Oaks, CA: Sage, 1998. Donosi neka pitanja koja je korisno postaviti u intervjuu, te primjer analize životne priče.
- Bar-On, Dan. "Ethical Issues in Biographical Interviews and Analysis." U *Ethics and Process in the Narrative Study of Lives*, ur. Ruthellen Josselson, 9–21. Thousand Oaks, CA: Sage, 1996. Promišljena i pronicljiva rasprava o etičkim pitanjima s kojima se suočavaju biografi.
- Barthes, Roland. "The Death of the Author," str. 42–48 u *Image-Music-Text*. Na engleski preveo Stephen Heath. New York: Hill and Wang 1977.
- Bruner, Jerome. "The Autobiographical Process." U *The Culture of Autobiography: Constructions of Self-Representation*, ur. Robert Folkenflik, 38–56 (Stanford: Stanford University Press, 1993). Poučan esej psihijatra koji je uz to i humanist koji se bavi istraživačkim radom.
- Chamberlayne, Prue, Joanna Bornat, i Tom Wengraf, ur. *The Turn to Biographical Methods in Social Science*. London: Routledge, 2000. Zbirka eseja koji predstavljaju temeljnu literaturu za svakoga tko razmišlja o pisanju biografije.
- Clifford, James L. *From Puzzles to Portraits: Problems of a Literary Biographer*. Chapel Hill: University of North Carolina Press, 1970. Ova studija govori o tome kako je autor pratio tragove i slijedio predosjećaje, te je istovremeno informativna i zabavna za čitanje.
- Cohler, Bertram. "Personal Narrative and Life Course." U *Life-Span Development and Behavior*, sv. 4, ur. P. Baltes i O. Brim, 205–41. New York: Academic Press, 1982. Ovaj esej pomoću teorije psihoanalize objašnjava kako se životne promjene odražavaju na pripovijedanje vlastitih životnih priča.
- Cottle, Thomas J. *Private Lives and Public Accounts*. Amherst: University of Massachusetts Press, 1977. Napose prvo poglavlje, str. 3–26, donosi pronicljiv uvid u prirodu biografskog istraživanja.
- Crapanzano, Vincent. "Life Histories." *American Anthropologist* 86, no. 4 (1984): 953–60. U ovom se eseju naglašava kako pri analizi životne priče zapravo analiziramo tekst, a ne društvenu stvarnost, a taj je tekst I sam proizvod kompleksne suradnje.
- Edel, Leon. *Literary Biography*. London: R. Hart Davis, 1957.
- "Figure Under the Carpet." Str. 16–34 u *Telling Lives: The Biographer's Art*. Marc Pachter. Washington, DC: New Republic Books, 1979.
- Erikson, Erik. *Childhood and Society*. New York: Norton, 1963. U poglavlju 7, "Eight Stages of Man," str. 219–34, naći ćete sažeti pregled svih faza o kojima piše Erikson.
- Feinstein, David, Stanley Krippner, i Dennis Granger. "Mythmaking and Human Development." *Journal of Humanistic*

Psychology 28, br. 3 (ljetno 1988): 23–50. Autori opisuju povijest koncepta osobnih mitova, definiraju i opisuju njegove tri osnovne premise te uključuju studiju slučaja koji ilustrira način na koji se koncept osobnih mitova može koristiti u terapiji.

Geiger, Susan N. "Women's Life Histories: Method and Content." *Signs: A Journal of Women in Culture and Society* 2 (Winter 1986): 334–51. Ovaj pregledni članak donosi korisne komentare o životnim pričama.

Glendenning, Victoria. "Lies and Silences." U *The Troubled Face of Biography*, ur. Eric Homberger and John Charmley. London: Macmillan, 1988. Ovaj esej bavi se raznim važnim pitanjima, poput onoga što se u biografiji izostavlja.

Gordon, Lyndall. "Women's Lives: The Unmapped Country." In *The Art of Literary Biography*, ed. John Batchelor, 87–98. Oxford: Clarendon Press, 1995. Tekst koji osvještava načine na koji rod utječe na život.

Gusdorf, Georges. "Conditions and Limits of Autobiography." U *Autobiography: Essays Theoretical and Critical*, ur. James Olney. Princeton, NJ: Princeton University Press, 1980. Sjajna rasprava o tome kako su prošli događaji povezani sa sadašnjošću u umu kazivača.

Hankins, Thomas. "In Defense of Biography: The Use of Biography in the History of Science." *History of Science* 17 (1979): 1–16. Pravi mali dragulj od eseja – opisuje razvoj i promjene u znanstvenim stavovima prema biografiji.

Hankiss, Agnes. "Ontologies of the Self: On the Mythological Rearranging of One's Life History." U *Biography and Society*, ur. Daniel Bertaux. Beverly Hills, CA: Sage, 1981. Pokazuje kako kazivači mogu stvoriti sustav mitova o prošlosti kako bi njime opravdali trenutnu situaciju.

Josselson, Ruthellen, ur. *Ethics and Process in the Narrative Study of Lives*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications, 1996.

Kaufman, Sharon. *The Ageless Self: Sources of Meaning in Late Life*. Madison: University of Wisconsin Press, 1986. Autorica detaljno prikazuje proces kojim pojedinci prihvaćaju raznolika životna iskustva i povezuju ih u cjelinu, te tako postižu posljednju fazu razvoja koju je opisao Erikson.

Langer, Elinor. "Coming to Terms." *Pequod: A Journal of Contemporary Literature*, nos. 223–24 (1987): 209–40. Autorica analizira činjenice koje je pokojnik čiju je biografiju napisala izostavio iz svojih memoara, te opisuje svoj odnos s njime. Suočava se s pitanjem: "Treba li čuvati tajne osobe o kojoj pišete

Langness, L. L., and Gelya Frank. *Lives: An Anthropological Approach to Biography*. Novato, CA: Chandler & Sharp, 1981. Obratite posebnu pozornost na odlomak pod naslovom "Biography and the Structure of Lives" u kojem se raspravlja o unutarnjem jedinstvu pojedinaca, koje im omogućuje odabrati i razumjeti sjećanja.

Lebeaux, Richard. "Thoreau's Lives, Lebeaux's Lives." U *Introspection in Biography: The Biographer's Quest for Self-Awareness*, ur. Samuel Baron i Carl Pletsch, 225–48. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum, 1985. Tekst o tome kako biograf traži subjekta koji će ispuniti njegove vlastite potrebe, a potom mijenja interpretaciju u skladu s promjenama u svome životu.

Lepore, Jill. "Historians Who Love Too Much: Reflections on Microhistory and Biography." *Journal of American History* 88, br. 1 (lipanj 2001.): 129–44. Duhoviti i oštrouman esej o tome kako se biograf nesvjesno svrstava na stranu osobe o kojoj piše ili nekoga u njegovom životu.

Mitchell, David. "Living Documents: Oral History and Biography." *Biography* 3 (travanj 1980.): 283–96. Raspravlja se o mogućnostima upotrebe oralne historije u pisanju biografije, te donosi pregled izvanrednih biografija koje se temelje na oralnoj historiji.

O'Connor, Ulick. *Biographers and the Art of Biography*. Dublin: Wolfhound Press, 1991. Ova knjiga sadrži više zanimljivih poglavlja, no posebnu pozornost zaslužuje rasprava o tome kako se nositi s neistinitim iskazima osobe o kojoj pišete (str. 90–98).

"Oral History and Biography." (Book review symposium.) *Oral History Review* 18: 1 (Proljeće 1990): 93–109. Ovaj simpozij donosi uvod u biografiju čija je autorica Linda Shopes, te prikaz šest nedavno izdanih biografija. Donosi uvid u vezu između biografije i oralne historije, kao i u karakteristike učinkovitog pisanja biografije.

Pachter, Marc. "The Biographer Himself: An Introduction." U *Telling Lives*, ur. Marc Pachter, 2–15. Washington, DC: New Republic Books, 1979. Oštrouman esej o posljedicama koje pisanje biografije ima na biografu.

Plummer, Ken. "Doing Life Histories." U *Documents of Life, Contemporary Social Research Series*, 7. ur. M. Bulmer. London: Allen and Unwin, 1983. Dojmljiv i osvježavajuć esej o biografskom istraživanju i analizi životnih priča.

Quilligan, Maureen. "Rewriting History." *Yale Review*, Winter 1988, 259–86. Ovo je prikaz pet biografija žena i rasprava o tome kako istaknute žene nose dvostruki teret, budući da istovremeno moraju i biti jedinstvene i služiti kao predstavnice vlastitog roda.

Roberts, Brian. *Biographical Research*. Buckingham: Open University Press, 2002. Pregledna studija na temu biografskog istraživanja, lijepo i jasno napisana.

Rustin, Michael. "Reflections on the Biographical Turn in Social Science." Str. 33–52 u *The Turn to Biographical Methods in Social Science*, ur. Prue Chamberlayne, Joanna Bornat i Tom Wengraf. London: Routledge, 2000.

Shore, Miles. "Biography in the 1980's." *Journal of Interdisciplinary History* 12, br. 1 (proljeće 1981.): 89–113. Autor donosi kratki povijesni pregled pristupa u biografiji, te postavlja kriterije za

prosudivanje upotrebe koncepata iz klinične psihologije za analizu podataka o životu neke osobe.

Sitzia, Lorraine. "A Shared Authority: An Impossible Goal?" *Oral History Review* 30:1 (Zima – proljeće 2003.): 87–101. Refleksivan prikaz ispitivačičinog odnosa s kazivačem u biografskom istraživanju koje je trajalo šest godina. S velikom se iskrenošću govori o utjecajima na Sitzijin odnos s kazivačem, kao i o njihovom zajedničkom usmjeravanju projekta.

Smith, M. Brewster. "Selfhood at Risk: Postmodern Perils and the Perils of Postmodernism." *American Psychologist* 49:5 (Svibanj 1994): 405–11. Brewster piše o raspravama među psiholozima o postmodernoj viziji jastva. Iako stabilnost jastva nije u središtu njegova interesa, naglašava da su ideje o jastvu kulturno uvjetovane. Osuđuje beznadnost inherentnu stavu koji zauzimaju neki postmoderni autori.

Soderqvist, Thomas. "Existential Projects and Existential Choice in Science: Science Biography as an Edifying Genre." U *Telling Lives in Science: Essays on Scientific Biography*, ur. Michael Shortland i Richard Yeo, 45–84 (Cambridge: Cambridge University Press, 1996). Opsežni esej, zapravo monografija, od ključne važnosti bilo kome koga zanimaju biografije znanstvenika.

Stannard, Martin. "A Matter of Life and Death." Str. 1–17 u *Writing the Lives of Writers*, ur. Warwick Gould i Thomas F. Staley. New York: St. Martin's Press, 1998.

Thompson, Paul. "Life Histories and the Analysis of Social Change." U *Biography and Society*, ur. Daniel Bertaux, 289–306. Beverly Hills, CA: Sage, 1981. Ovaj članak prikazuje način na koji se biografije pojedinaca mogu koristiti za proučavanje društvenih promjena.

Wagner-Martin, Linda. *Telling Women's Lives: The New Biography*. New Brunswick, NJ: Rutgers University Press, 1994. Pronicljiva rasprava o promjenama u načinu pisanja biografije na način da se rod uzima u obzir.

Watson, Lawrence C. "Understanding a Life History as a Subjective Document: Hermeneutical and Phenomenological Perspectives." *Ethos* 4, br. 1 (proljeće 1976): 95–131. Rasprava o načinu na koji biograf unosi vlastito porijeklo, intelektualne interese, ciljeve i senzibilitet u dijalog, kao i mogućnost da se ponovno stvore uvidi u interpretaciju života osobe o kojoj se piše.

Weidman, Bette S. "Oral History in Biography: A Shaping Source." *International Journal of Oral History* 8 (veljača 1987.): 41–55. U ovome se članku raspravlja o načinu na koji oralna historija utječe na prikaz života u biografiji.

Yow, Valerie. *Betty Smith: Life of the Author of A Tree Grows in Brooklyn*. Chapel Hill, NC: Southern Sky Press, 2010.

Yow, Valerie. *Bernice Kelly Harris: A Good Life Was Writing*. Baton Rouge, LA: Louisiana State University Press, 1999.

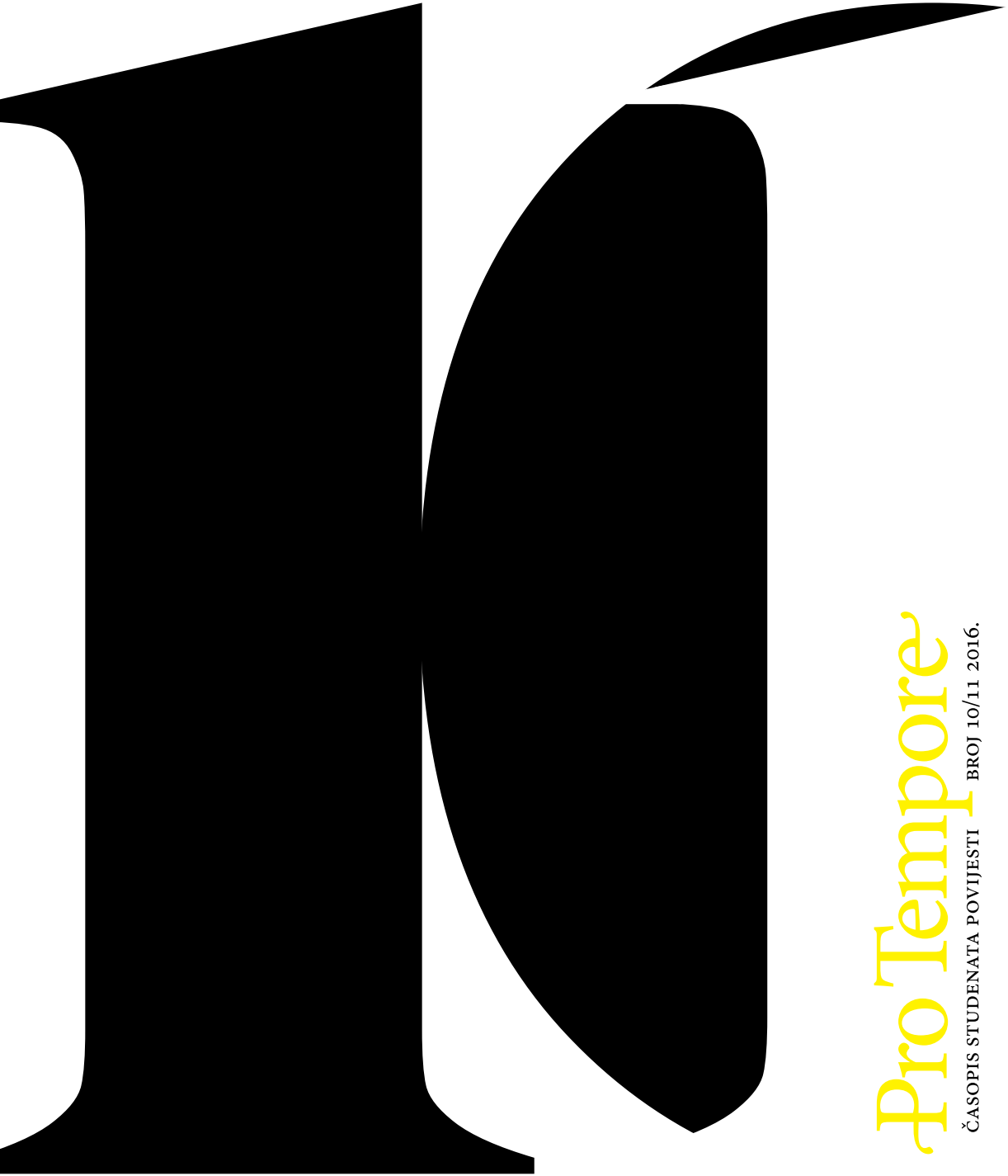
Yow, Valerie. "Biography and Oral History," str. 425–464 u *Handbook of Oral History*, ur. Thomas L. Charlton, Lois E. Myers, i Rebecca Sharpless (Lanham: AltaMira Press, 2006). "Do I Like Them Too Much? Effects of the Interviewer on the Interview and Vice-Versa." *Oral History Review* 24 (ljetno 1997: 55–79.) *Recording Oral History: A Guide for the Humanities and Social Sciences*. Alta Mira Press: Lanham, 2006.

Bilješke:

- Martin Stannard, "A Matter of Life and Death", str. 1–17 u *Writing the Lives of Writers*, ur. Warwick Gould i Thomas F. Staley (New York: St. Martins, 1998.) 36.
- Michael Rustin, "Reflections on the Biographical Turn in Social Science", str. 33–52 u *The Turn to Biographical Methods in Social Science*, ur. Prue Chamberlayne, Joanna Bornat, i Tom Wengraf (London: Routledge, 2000.) 4.
- Thomas Hankins, "In Defense of Biography: The Use of Biography in the History of Science", *History of Science* 17(1979): 1–16, vidi str. 5, 14)
- Barthes, Roland."The Death of the Author", str. 42–48 u *Image-Music-Text*. Na engleski preveo Stephen Heath. New York: Hill and Wang 1977.
- Leon Edel, *Literary Biography* (London: I. Hart Davis, 1957) 52–53.
- Valerie Raleigh Yow, *Betty Smith: Life of the Author of A Tree Grows in Brooklyn* (Chapel Hill, NC: Southern Sky Press, 2010). *Bernice Kelly Harris: A Good Life Was Writing* (Baton Rouge, LA: Louisiana State University Press, 1999).
- Yow, *Betty Smith*, 160.
- Yow, *Bernice Kelly Harris*, 438.
- Leon Edel, "Figures under the Carpet", str. 16–34 u *Telling Lives: The Biographer's Art*, ur. Marc Pachter (Washington, DC: New Republic Books, 1979.) v. str. 25. Vidi također "Biography and Oral History", str. 425–464 u *Handbook of Oral History*, ur. Thomas L. Charlton, Lois E. Myers, i Rebecca Sharpless (Lanham: AltaMira Press, 2006.) v. str. 438.
- Theodore Rosengarten, citirano u Yow, *Recording Oral History: A Guide for the Humanities and Social Sciences*, 2. izdanje (Lanham: Rowman and Littlefield Publishers, 2006.) 225–227.
- Andrew McFadzean, "Interviews with Robert Bowie: The Use of Oral Testimony", *Oral History Review* 26:2 (ljetno–jesen, 1999.): 29–46. Vidi str. 37. Citirano u Yow, *Handbook of Oral History*, 440.)
- Agnes Hankiss, "Ontologies of the

- Self: On the Mythological Rearranging of One's Own Life History", str. 203-9 u *Biology and Society: The Life History Approach in the Social Sciences*, ur. Daniel Bertaux (Beverly Hills: Sage, 1981).
- 13 Ken Plummer, *Documents of Life: An Introduction to the Problems and Literature of a Humanistic Method* (London: George Allen and Unwin, 1983.) 93.
- 14 Valerie Yow, "Do I Like Them Too Much? Effects of the Oral History Interview on the Interviewer on the Interview and Vice Versa", *Oral History Review* 24 (ljetu 1997):55-79.
- 15 James Clifford, *From Puzzles to Portraits: Problems of a Literary Biographer* (Chapel Hill: University of North Carolina Press, 1970.) 124.
- 16 Dan Bar-On, "Ethical Issues", str. 10-11 u Ruthellen Josselson, ur. *Ethics and Process in the Narrative Study of Lives* (Thousand Oaks, CA: Sage Publications, 1996).
- 17 David Bakan, "Some Reflections about Narrative Research and Hurt and Harm", str. 1-8 u Ruthellen Josselson, ur *Ethics and Process in the Narrative Study of Lives*, v. str. 5.
- 18 Yow, predgovor *Betty Smith: Life of the Author of A Tree Grows in Brooklyn*.
- 19 Linda Wagner-Martin, *Telling Women's Lives: The New Biography* (New Brunswick, NJ: Rutgers University Press, 1994) 6.

Pro Tempore

ČASOPIS STUDENATA POVIJESTI - BROJ 10/11 2016.

Pro Tempore

ČASOPIS STUDENATA POVIJESTI BROJ 10/11 2016.

Pro Tempore

Časopis studenata povijesti
Godina VIII, broj 10-11, 2016.

Glavni i odgovorni urednik

Tomislav Brandolica

Zamjenik glavnog urednika

Filip Šimetin Šegvić

Uredništvo

Tomislav Brandolica, Marta
Fiolić, Kristina Frančina, Marko
Lovrić, Valentina Nedeljko, Nikola
Seiwerth, Filip Šimetin Šegvić

Urednici pripravnici

Zvonimir Plavec, Vjenceslav
Rupčić, Porin Šćukanec Reznicek

Redakcija

Tomislav Brandolica, Marta Fiolić,
Kristina Frančina, Marko Lovrić,
Valentina Nedeljko, Zvonimir
Plavec, Vjenceslav Rupčić, Nikola
Seiwerth, Porin Šćukanec Reznicek,
Filip Šimetin Šegvić

Recenzenti

dr. sc. Damir Agičić
dr. sc. Ivo Banac
dr. sc. Tomislav Galović
dr. sc. Ivo Goldstein
dr. sc. Iskra Iveljić
dr. sc. Tvrtko Jakovina
dr. sc. Hrvoje Klasić
dr. sc. Bruna Kuntić-Makvić
dr. sc. Jelena Marohnić
dr. sc. Mirjana Matijević Sokol
dr. sc. Hrvoje Petrić
dr. sc. Drago Roksandić
Marie Scatena, MA
akademik Arnold Suppan
Marina Šegvić, prof.
dr. sc. Božena Vranješ Šoljan

Lektura i korektura

Gabrijela Detelj
Marta Fiolić
Ana Jelić
Nikolina Kos
Marko Pojatina
Tihomir Varjačić

Dizajn i priprema za tisak

DZN studio

Prijevodi s engleskog jezika

Tomislav Brandolica
Tina Miholjančan, prof.
Marija Marčetić
Ivan Markota
Krešimir Matešić
Judita Mustapić
Kristina Videković

Prijevodi s njemačkog jezika

Mirela Landsman Vinković
Filip Šimetin Šegvić
Azra Plićanić Mesić

Prijevodi s francuskog jezika

Jasna Čirić, prof.
Marta Fiolić
Marija Galić
Tea Šimičić

Prijevodi s talijanskog jezika

Tihana Filipčić
Loretta Lanča

Izdavač

Klub studenata povijesti – ISHA
Zagreb

Tisak

Mediaprint – Tiskara Hrastić

ISSN: 1334-8302

Tvrđnje i mišljenja u objavljenim
radovima izražavaju isključivo
stavove autora i ne predstavljaju
nužno stavove i mišljenja
uredništva i izdavača

Izdavanje ovog časopisa financijski su omogućili:

Filozofski fakultet
Sveučilišta u Zagrebu
Odsjek za povijest
Filozofskog fakulteta
Sveučilišta u Zagrebu,
Studentski zbor
Sveučilišta u Zagrebu

Privatne donacije:

Vesna Miović, I. P., M. Č.

Redakcija časopisa Pro tempore
svim se donatorima iskreno
zahvaljuje na financijskoj podršci!

Časopis se ne naplaćuje.

Adresa uredništva:

Klub studenata povijesti – ISHA
Zagreb
(za: Redakcija Pro tempore),
Filozofski fakultet
Sveučilišta u Zagrebu,
Ivana Lučića 3,
10000 Zagreb

E-mail:

pt.redakcija@gmail.com
tomislav.brandolica@gmail.com